

РОЗРОБКА НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ ІЗ СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ В ПОЗНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

У сучасних умовах інтеграції України до загальноєвропейського освітнього простору особливої актуальності набуває питання удосконалення системи підготовки нового покоління вчителів-професіоналів. Статті присвячена проблемі розробки нетрадиційних форм роботи із студентами-філологами в позанавчальний час, що є інтелектуальним капіталом викладача ВНЗ.

Ключові слова: *розробка, нетрадиційна форма, студент-філолог, інтелектуальний капітал,*

Serdiuk Nataliia. *The elaboration of the non-traditional forms of work with students-philologists in the out-of-study time is the intellectual capital of a high educational institution teacher. The question of perfection the system of professional teachers' preparation gathers more special actuality in the modern conditions of the Ukraine's integration to the common European educational space. The article is devoted to the problem of elaboration the non-traditional forms of the work with students-philologists in the out-of-study time, which is the intellectual capital of a high educational institution teacher.*

Key words: *elaboration, non-traditional form, student-philologist, intellectual capital.*

Реформування освітянської діяльності ставлять на порядок денний завдання суттєвих змін у методології, технологіях, змісті безперервної педагогічної освіти, відповідно до реалій сьогодення. Адже, Україна потребує нового вчителя, який би відповідав сучасним високим вимогам і ефективно здійснював власне педагогічну та інноваційну діяльність. На нашу думку, викладацький склад вищих навчальних закладів має достатній

інтелектуальний капітал, щоб забезпечити таку систему підготовки майбутнього вчителя, зокрема вчителя-філолога, яка б створила всі умови для його професійного становлення.

Вирішенню важливого завдання удосконалення навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти присвячували свої праці М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, Л.М. Карамушка, М.П. Лещенко, Н.Г. Ничкало, С.О. Нікітчина, С.О. Сисоєва та інші. Питання теорії та практики організації позааудиторної виховної роботи досліджували А.М. Алексюк, В.С. Демчук, С.Я. Дем'янчук, О.А. Дубасенюк. Проблеми формування особистості та її розвитку в процесі діяльності висвітлювали В.П. Андрущенко, І.Д. Бех, В.В. Давидов, О.В. Киричук, С.Д. Максименко та інші. Вирішенню важливих завдань і проблем сфери інтелектуальної власності присвячено праці Г.Н. Сердюка, М.В. Паладія, П.М. Цибульова, В.П. Чеботарьова та інших вчених.

Умови сьогодення та постійне підвищення вимог до майбутнього вчителя, викликають потребу дослідження педагогічної системи, її удосконалення шляхом включення інноваційних форм, методів роботи із студентами. У цій статті спробуємо висвітлити питання розробки нетрадиційних форм роботи із студентами-філологами в позанавчальний час, що є інтелектуальним капіталом викладачів педагогічного ВНЗ.

Серед проблем, що лежать у площині освіти і науки, є проблема дефіциту знань із питань інтелектуальної власності у фахівців, що знижує рівень їх конкурентоспроможності, впливаючи на їх професійну та наукову діяльність. Але, відповідно сучасним умовам, кожний педагог-науковець повинен мати знання та вміння щодо ефективного створення високо конкурентного продукту інтелектуальної праці та його впровадження у навчально-виховний процес певного закладу. Відомо, що інтелектуальна власність – права на результати творчої праці. Права неможливо сприймати на дотик, тому інтелектуальна власність є нематеріальною. Особливістю права інтелектуальної власності є те, що воно складається з двох гілок:

особистого немайнового права творця на створений ним конкретний результат інтелектуальної праці та майнового права на цей результат (об'єкт права) [2, с. 8]. До об'єктів права інтелектуальної власності відносять: винаходи, торгівельні марки, наукові відкриття, літературні/ художні твори, фонограми/ відеограми, комп'ютерні програми, технічну документацію, результати наукових досліджень тощо. Тимчасом цей перелік поновлюється, що пов'язано зі зовнішнім змістом інтелектуального продукту та інтелектуальної діяльності, а саме – отриманням нового знання, творчим характером праці. Отже, інтелектуальна власність педагога включає: права на наукові відкриття, літературні та художні твори, комп'ютерні програми, результати власних наукових досліджень, розробка навчально-виховних програм, планів, курсів, рекомендацій, посібників, підручників, тощо.

За умови використання інтелектуального капіталу професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу реалізується завдання удосконалення системи підготовки майбутніх фахівців, що передбачає пошук новітніх технологій і втілення їх у життя, включення у педагогічний процес ВНЗ інноваційних форм, засобів, методів роботи зі студентами. Підбір видів і форм робіт для позанавчальної виховної діяльності у вищому навчальному закладі, власне система виховання має великий вплив на процес професійного становлення особистості майбутнього вчителя. Адже, саме в позанавчальній діяльності студент може пізнати специфіку виховних ситуацій, типових для майбутньої професійної діяльності, навчитись знаходити вірні рішення у різноманітних ситуаціях, опиняючись в умовах, які є найближчими до самостійної педагогічної діяльності. Позанавчальна виховна робота у ВНЗ повинна бути скерована на ефективну організацію самостійної роботи студентів, цілеспрямовану організацію їх дозвілля, максимальне задоволення пізнавальних і культурних потреб молоді, всебічний розвиток індивідуальних творчих потенцій студентів.

Дослідження науки та практики показало, що різноманітні сучасні форми позааудиторної роботи передбачають вирішення та моделювання

педагогічних задач, формування умінь педагогічного спілкування, озброєння студентів прийомами керування власним настроєм, самопочуттям і поведінкою. Також вони сприяють оптимізації процесу виховання морально-психологічної готовності випускників педагогічних ВНЗ до професійної діяльності. Форми організації вихованої роботи поділяються на масові (читацька конференція, тематичний вечір, літературна вікторина, конкурс тощо), групові (година куратора, політична інформація, випуск стінної газети, робота з періодичною пресою, радіо- і телепередачі тощо) та індивідуальні (бесіда, творче завдання тощо).

Зазначимо, що для підготовки дійсно всебічно та якісно підготовленого фахівця, необхідно приділяти більшу увагу нетрадиційним формам роботи зі студентами в позанавчальний час. А саме: застосування тренінгів, « круглих столів», навчальних ділових ігор, творчих дискусій, проблемних діалогів і прогресивних інтерактивним засобів (наприклад, програми Skype) тощо.

Велику популярність почала займати нетрадиційна активна форма роботи зі студентами – тренінг, який може бути індивідуальним чи груповим. Потрібно зауважити, що на даний час терміни «тренінг», на відміну від традиційної лекції, та «тренер», вчитель, залишається незвичним для переважної кількості навчальних закладів. Тренінг використовується для того, щоб дати студентові знання і здібність їх використовувати в різних ситуаціях на підсвідомому рівні, навчити ціннісним ставленням і підходам до життя, до професійного становлення і самовдосконалення. Мета тренінгу – особистісне і професійне вдосконалення. Тренінги повинні не тільки навчити майбутнього вчителя вирішувати ситуаційні задачі, а й дати можливість у власній подальшій педагогічній діяльності сформувати цілісну команду, здатну вирішувати поставлені перед ними складні завдання, вірно оцінити учнів та ситуацію в колективі. Така форма роботи має необхідні умови реалізації, власну схему, структуру, що складається з п'яти етапів: привітання (уточнення самопочуття кожного з учасників і мотивації їх діяльності), вправа для емоційної розминки (що сприяє створенню

внутрішньої свободи кожного учасника), основна частина (соціально-психологічні вправи, рухливі ігри, «мозкові штурми» тощо), підведення підсумків заняття і прощання (обговоренням і самозвітом учасників про свої відчуття, переживання, враження). Зазначимо, що система психолого-педагогічних тренінгів сприяє професійному та особистісному становленню майбутнього вчителя, розвитку його загальної та професійної культури, допомагає включенню фахівця у систему неперервної освіти, здійснює самопізнання та професійне самовдосконалення, мотивуючи потребу в цьому. Звичайно, створення системи тренінгів передбачає низку адекватних змін у виховному процесі ВНЗ, в усьому учбово-методичному комплексі.

Наступна популярна комунікативна форма роботи із студентами у позанавчальній діяльності вищого педагогічного навчального закладу – «круглий стіл», під час яких обговорюються актуальні для студентів питання. Наприклад для студентів-філологів: «Ідеальний вчитель-філолог», «Мова вчителя мови», «Свобода слова» та інші. На кожну тему необхідно скласти орієнтовну програму проведення «круглого столу», яка включає 5-6 запитань, що логічно пов'язані між собою та визначають хід думки колективу. Програма оголошується за тиждень до «круглого столу», даючи учасникам час на підготовку. При проведенні заходу учасники розмови розміщуються по колу, символізуючи рівність студентів та педагогів; їх ділять на групи, де одна – висуває судження, інша – опонує. Обидві групи повинні бути активними, відвертими, наполегливими в дискусіях, прагнути встановити істину, але проявляти скромність і вміння з гідністю визнавати недостатність власних аргументів.

На нашу думку, у позанавчальній роботі щодо підготовки майбутнього вчителя-філолога до професійної діяльності також ефективним було б запровадження нових прогресивних засобів і методів навчання та виховання: мультимедіа, інтерактивне спілкування, консультативні проекти тощо.

Насьогодні одним із таких прогресивних засобів виховання студента вважаємо інтерактивне спілкування в мережі Інтернет, а особливо на

сторінках сайтів (facebook, twitter, vkontakte, odnoklassniki тощо), оскільки своїми вподобаннями (у музиці, кіно, тощо), активним стилем життя, позитивним мисленням (у повідомленнях, статусах, коментарях тощо) ви можете бути позитивним прикладом для наслідування. Також ви можете бути в курсі справ, дій, станів, переживань, способу життя ваших студентів, що є запорукою їх розуміння, а звідси й налагодження довірливих стосунків (що є важливим для кураторів академічних груп тощо), можливості вчасного і доцільного втручання.

Відмітимо важливість використання спеціальної програми для інтерактивного спілкування Skype, оскільки бесіда або ж консультація вічна-віч із студентом, наприклад заочної форми навчання, у позанавчальний час стосовно питань навчально-виховного процесу є подекуди необхідною, особливо з питань особливостей написання і оформлення курсових/дипломних робіт, наукових статей, розробки різних наукових проектів, або ж стосовно самостійної роботи, у відповідності до навчальних планів і програм.

Програма Skype набуває особливої ваги коли студент не може відвідувати заняття через поважні причини, зокрема хвороба, інвалідність тощо, але має час і бажання для цього. У таких випадках, це є одним із основних засобів «живого» спілкування вчителя й студента. Використання такого виду спілкування зі студентами-філологами допоможе їм чути живу іноземну мову, будувати діалог, виконувати певні завдання, тобто підтримувати й удосконалювати рівень знань, умінь і навичок усного та писемного мовлення, а педагогу – надати новий матеріал (що вивчають одногрупники студента), пояснити його, зробити перевірку рівня знань з будь-якого питання, теми, курсу тощо, тобто забезпечувати майбутньому вчителю процес навчання іноземній мові, але саме в позанавчальний час. Звичайно, це займатиме у викладачів безліч часу, проте не буде відбуватись переривання процесу оволодіння студентами-філологами мовою, що вивчається. Також позитивним є те, що така комунікація може відбуватись не

лише з однією особою одночасно, а з двома, трьома і більше, що значно зменшить обсяг часу на виконання поставленої мети спілкування.

Звідси визначаємо, що розробка нетрадиційних форм позанавчальної роботи з майбутніми вчителями іноземних мов, впровадження прогресивних інтерактивних засобів навчально-виховний процес сприятиме удосконаленню рівня оволодіння мовою, що вивчається. Весь процес підготовки та організації, проведення та аналізу нетрадиційних форм роботи, реалізація змін навчально-виховного процесу вимагає величезної постійної інтелектуальної та активної педагогічної роботи професорсько-викладацького складу вищого педагогічного навчального закладу, участі та підтримки громадських організацій, студентського активу й самих студентів.

Отже, вирішення актуальної проблеми питання розробки нетрадиційних форм роботи із студентами-філологами в позанавчальний час, що є інтелектуальним капіталом викладацького складу педагогічного ВНЗ, має величезне значення для подальшого розвитку конкурентоспроможності фахівців і удосконалення їх наукової, професійної діяльності; для становлення нашої держави на європейському рівні.

Література

1. Психологический тренинг с подростками / Л. Ф. Анн. – СПб. : Питер, 2003. – 272 с.
2. Цибульов П. М. Популярно про інтелектуальну власність: абетка / Цибульов П. М., Чеботарьов В.П./ За заг. ред. М. В. Паладія. – К. : ТОВ «Альфа-ПК», 2004. – 54 с.